

ÜNİTE 8

KREDİLERİN TAKİBİ VE TEMERRÜT

Bankalar kredilerden elde edilecek geliri hesaplar ve tahsili için çaba gösterirken, kredilerin ve faizlerinin belirlenen vadelerde geri ödenmesini takip etmelidirler. Bankaların bünyelerinde bu amaçla kurulan kredi takip birimleri ve hatta kredi takip müdürlükleri vardır. Geri ödeme ve faizlerin vadelerinde ödenmesi esastır. Çünkü anapara ve faizlerin hesaplanmasında esas olan değer vadelerdir. Bankalar için en itibar sahibi müşteri borcunu zamanında ödeyen müşteridir. Borcunu zamanında ödeyen müşterinin kredibilitesi yüksektir ve her zaman kredisini yenileme ve kredi limitini yükseltme imkanına sahiptir.

Ödeme vadelerine uymayan müşteriler ise bankalar açısından sorunlu müşteriler olup, bu onların kredi notlarını ve kredi alma kabiliyetlerini olumsuz yönde etkileyen en önemli unsurdur.

Bankalar vade kaybından kaynaklanan kayıplarını telafi etmek için gecikme faizi ve komisyon uygularlar.

Temerrüt hali, cari hesap şeklinde çalışan kredilerde kredinin belirlenen vade tarihinden veya hesabın kat edilmesinden itibaren ihtarnamede belirtilen gün içinde ödenmemesi, vade bitiminden önce kredi limitlerinin artırılmaması, hesap limitinin en çok 1 ay sürekli olarak aşılması, kredi limitinin aşımı hallerinde yeni kredi açılarak aşımın giderilmesi halleridir.

Temerrüde düşmüş borç demek, borçlunun kanunun tanıdığı zamanı da aşarak ödemesi gereken borcunu ödememesinden dolayı alacaklı bankanın bu alacağını tahsil edebilmek amacıyla idari ve kanuni takibe geçme hakkının doğması anlamını taşır. İdari ve kanuni takip alınan teminatların nakde çevrilmesi sürecini de içerir.

Teminat Mektuplarının Tazmini (Nakde Dönüştürülmesi)

Teminat mektubu amirin muhataba olan yükümlülüğünü yerine getirememesi ve muhatabın talebi halinde paraya çevrilir. Teminat mektubu paraya çevrilirken ilk önce mektupla ilgili bir ihtiyati tedbir kararı olup olmadığına bakılır. Tazmini istenen teminat mektuplarında; muhatap resmi daire ise resmi mühür ve imzalı istem belgesinin; muhatap özel sektör ise noterden tasdikli imza sirküleri olup olmadığına bakılır. Teminat mektubu tamamen de, kısmen de paraya çevrilebilir.

Tazmin edilen bedelin ödenmesi talebini içeren noter onaylı ihtar mektubu süresi hitabında borç temerrüde düşmüş sayılır.

Kredi Kartı Takip İşlemleri

Kredi kartlarında ödemelerin gecikmesi bankalar için önemli bir risk teşkil etmekte ve müşteri sayısının çokluğu nedeniyle takibinde güçlükler yaşanmaktadır. Bu nedenle bankalar kredi kartı ödemelerinin gecikmesi durumunda caydırıcı bir unsur olabilmesi için piyasa faizinin çok üzerinde olan gecikme faizi uygulayarak kredi kartı müşterilerini ödemelerini zamanında yapmasına çalışmakta, zamanında yapılmayan ödemelerden de gelir elde etmektedirler.

Uygulamada kredi kartları zamanında ödenmediğinde bankalar genellikle çağrı merkezleri ve cep telefonlarına gönderdikleri kısa mesajlar aracılığıyla müşterilerini uyarmaktadırlar. Çağrı merkezi tarafından öncelik sırasına göre 3. dönem, 2. dönem ve 1. dönem gecikmiş ödemesi bulunan müşteriler son ödeme tarihinde en az asgari ödeme tutarlarını ödemedikleri takdirde sistemlerde kayıtlı telefon numaralarından aranarak bilgilendirilmekte ve ödeme yapmaları konusunda uyarılmaktadır.

Gecikmiş ödemesi 3. dönem olan ve son ödeme tarihinde en az asgari ödeme tutarı kadar tahsilat sağlanamayan kartlar için, bireysel krediler müdürlüğünün bilgilendirmesi sonucu, hukuk operasyon müdürlüğü tarafından yasal takip işlemleri başlatılmaktadır.

ÜNİTE 9

BANKACILIK HİZMETLERİ

Mevduat ve krediler dışında bankacılığın temel işlevlerinden biri de bankacılık hizmetleridir. ***Belli bir bedel karşılığında kişilere sunulan bu hizmetlerinden en önemlileri olan dış ticaret işlemlerine aracılık hizmetleri, tahsil senetleri, havaleler, kiralık kasalar, menkul değerler ve repo hizmetleridir. Bilgi işlem teknolojisinin gelişmesi ile birlikte bu hizmetlere ATM'ler aracılığıyla sunulan hizmetler ve internet bankacılığı da dahil olmuştur.*** Bankacılık hizmetleri karşılığı bankalar komisyon ve masraf tahsil etmekte olup, bu komisyon ve masraflar bankacılığın en önemli gelir kalemlerinden biridir. Özellikle kredi kullandırmanın zor olduğu ve elde edilen gelirin azaldığı dönemlerde bankacılık hizmet gelirlerinin önemi artmıştır.

Bankacılık Kanunu'nda yer aldığı biçimiyle bankalar aşağıdaki hizmetleri yerine getirebilirler:

- Mevduat toplamak ve nakdi ve gayri nakdi kredi vermek dışında nakdi ve kaydi ödeme ile fon transferi işlemleri
- Muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dahil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri
- Çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemleri
- Saklama hizmetleri
- Kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri

- Efektif dahil kambiyo işlemleri
- Para piyasası araçlarının alım ve satımı
- Kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri
- Finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemleri
- Sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemleri
- Sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık işlemleri

- Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık maksadıyla alım satımının yürütülmesi işlemleri
- Başkaları lehine teminat, garanti ve sair yükümlülüklerin üstlenilmesi işlemleri gibi garanti işleri
- Yatırım danışmanlığı işlemleri
- Portföy işletmeciliği ve yönetimi

- Faktöring ve forfaiting işlemleri
- Bankalar arası piyasada para alım-satımı işlemlerine aracılık
- Finansal kiralama işlemleri
- Sigorta acenteliği ve bireysel emeklilik aracılık hizmetleri

Senet Tahsili

Gündelik yaşamda, çeşitli alış satış işlemleri ya da diğer borç alacak ilişkileri dolayısıyla kişiler arasında senetler düzenlenir. İşte bu senetlerin alacaklılarının senet vadelerini izlemede, vadelerinde tahsillerini sağlamada, vadelerinde ödenmeyen senetlerden doğan hakların yitirilmemesi amacıyla asgari yükümlülüklerin yerine getirilerek hakkın yasal yollardan aranması için gerekenlerin yapılmasında karşılaşılabilecekleri güçlükler, bankacılıkta “senet tahsili” denilen hizmetin geliştirilmesinde etken olmuştur.

Ticari Senetlerin Ortak Yönleri

Ticari senetler kanunen emre yazılı senetlerdendir. Ticari senetler ibraz senetlerindendir. Hamil, senedi borçlunun ikametgahında ödeme için ibraz eder. Senet, ibraz ve teslim edilmedikçe borç ödenmez.

Ticari senetler şekle bağlıdır. Ticari senetlerin metninde nelerin bulunması gerektiği ve ne şekilde kaleme alınacağı, TTK'da tespit edilmiştir. Bu hususlara uyulmaması halinde, ticari senet niteliğini kaybedecektir.

Ticari senetlerde müteselsil sorumluluk esası geçerlidir. Senedin muhatabı senetteki borcu ödemediği takdirde, senedin hamili, senedin üzerinde imzası bulunanlardan herhangi birine, borcun tamamı için başvurulabilir. Senedin bu niteliği, senedin tedavül kabiliyetini artırmaktadır.

Tahsil Ciroosu

Senette yazılı olan hakkın tahsil edilmesi amacıyla yapılan cirodur. Burada amaç, senette yazılı olan bedeli tahsil etmekten ibarettir. Ciro eden şahıs yine senedin maliki ve asıl hamili olarak kalır; ciro edilen şahıs ise, zilyedi olarak, asıl hamil nam ve hesabına senetten doğa bir kısım hakları kullanabilir. Yani senet bedelini senet borçlusundan talep edebilir. Ciro edilen şahıs “vekil hamil” durumundadır. Ancak senedi istediği gibi ciro edemez, bir defa daha tahsil ciroosu ile ciro edebilir. Temlik ve rehin ciroosu yapamaz.

Senet Tevdi Bordrosunda aşağıdaki hususlarda açık ve kesin mudi talimatları yer alır:

- Senedin protesto edilip edilmeyeceđi
- Senet poliçe ise kabule arz edilip edilmeyeceđi
- Borçlu ya da muhataptan vadeden sonraki günler için gecikme faizi alınıp alınmayacağı
- Senet tahsil edildiđinde bedelin mudiye nasıl ödeneceđi

Tahsil senedini kabul eden banka, mevduat sahibinin vekili durumunda olduğundan, onun verdiđi talimata uymak zorundadır.

Protesto

Vadesinde ödenmeyen poliçe ve bonolar için noter tarafından düzenlenen, protesto çekilen kimselerin poliçe veya bonodan doğan taahhütlerini yerine getirmediklerini belirten bir açıklamadır. ödeme gününü takip eden iki işgünü içerisinde çekilmesi gerekir. Vadesi cumartesi, pazar veya diğer tatil günlerine rastlayan ödeme günü tatil gününü izleyen ilk işgünü olduğundan, ödememe protestosu bu işgününü takip eden iki işgünü içerisinde çekilmelidir.

Protesto, Türk Ticaret Kanunu'na göre kambiyo senedini ödemedi veya poliçeyi kabulden kaçınmanın noter aracılığı ile resmi belgeyle saptanmasıdır.

Bankalar ödenmeyen senetleri protesto edilmesi talep edilmişse protesto ederler. Protesto edilen senetler mutlaka T.C. Merkez Bankası'na bildirilmelidir.

Protesto olan banka müşterilerinin açık protestoları kalkmadan kredi kullandırılmaması gerekir.

Police ve Bonolarda Zamanaşımı

Police ve bonolarda üç tür zamanaşımı vardır:

- Senedi elinde bulunduran, kabul edene ve kefiline karşı açacağı davalar vade tarihinden itibaren **3 yıl** geçmekle,
- Son cirantanın, keşideci ve diğer cirantalara karşı açacağı davalar protesto tarihinden itibaren **1 yıl** geçmekle,
- Bir cirantanın diğer cirantalar ve keşideciye karşı police veya bonoyu ödediği tarihten itibaren **6 ay** geçmekle zamanaşımına uğrar.

Havale

Havale, bir kişi veya kuruluşun belirli bir parayı, bir banka ya da posta aracılığıyla başka bir kişi veya kuruluşa ödetmesi işlemidir. Yani bir kişiden başka bir kişiye para gönderilmesi anlamına gelmektedir.

Banka yönünden havale işlemlerinin konusunu para oluşturur.

Bankacılık hizmetleri arasında önemli bir yer tutan havale işlemleri, gelir bakımından olduğu kadar, müşterileri bankaya alıştırmak açısından da büyük önem taşımaktadır.

Havale işlemlerinin, taraflara sağladığı pek çok kolaylık ve yarar vardır;

- Paranın taşınmasına gerek kalmadan, az bir masrafla başka bir yerdeki kişiye ödeme olanağı sağlar.
- Aracı olan bankaya komisyon adıyla gelir sağlar.
- Bazı durumlarda bankaları fiili para nakil külfetinden kurtarır.
- Bankalara, havalenin kabulü ile havale alıcısına ödenmesi arasında geçen sürede faizsiz bir kaynak oluşturulur.
- Havale işlemleriyle banka müşteri kazanabilir.

Hukuki yönden havale, bir kimsenin kendi hesabına, diğer bir kimseye nakit ya da kıymetli evrak ya da buna benzer şeyler vermeye üçüncü bir kişiyi yetkili kılmasıdır.

Havale işleminde üç taraf vardır;

Havaleyi emrini veren amir (**Havale Amiri**)

Havaleyi ödeyecek olan havale ödeyicisi (**Banka**)

Lehine havale verilen havale alıcısı (**Lehtar**)

Havale, ödeme emri niteliğindedir. Hukuken havalenin çekten farkları çekin kayıtsız şartsız birödeme emir olmasına karşın havalenin şarta bağlanabilmesi ve çekin mutlaka yazılı olması ve şekil şartlarına tabi olmasına karşın havalenin sözlü olarak da verilebilmesidir. Ayrıca çekin konusu sadece nakit olduğu halde havalenin konusu nakit dışı şeyler de olabilir.

Bankalar sözlü havale talimatı kabul etmemekte ve bu talimatın yazılı olarak verilmesini talep etmektedir.

Bankalar ayrıca, havale talimatlarının kayıtsız şartsız bir ödeme emir niteliği taşımasına ve konusunun sadece para olmasına da şart koşmaktadırlar.

Havaleden Rücu (Cayma)

Banka herhangi bir kayıt koymadan havaleyi kabul ettiğini alıcıya yani lehtara bildirdiği andan itibaren söz konusu havaleyi ödemekle yükümlü hale gelir. Bu nedenle, havale eğer göndericisi (amir) tarafından iptal edilmek istenirse, havale amirinin banka tarafından alıcıya (lehtara) havale emrinin bildiriminden önce havaleden rücu ettiğini yazılı olarak bildirmesi gerekir. Banka havaleyi ödeyeceğini alıcıya bildirdikten sonra havale amirinin havaleden rücu etmesi, yani geri dönmesi artık mümkün değildir.

Havale ödendikten sonra rücu talep dahi edilemez. Bu nedenle havale iptali ile ilgili talimatlarda mutlaka **“ödenmedi ya da ihbar edilmedi ise”** şerhinin (kaydının) bulunması gerekir.

Özellikle kira, aidat, taksit gibi borç ödemesini içeren kayıtları taşıyan havaleler, mükerrer ödeme veya başka nedenlerle ihbarından sonra amirleri tarafından iptal edilmek istenirse bu havalenin iptali ancak havale lehtarının yazılı onayıyla mümkün olabilir.

Havale bankada hesabı bulunmayan iki kişi arasında olabileceği gibi havaleyi gönderenin ya da alacak olanın ya da her ikisinin de bankada hesabı olabilir.

Havale İşlemi

Havale işleminde banka memuru havale amirine havale talimatı ile ilgili önceden hazırlanmış bulunan matbu formu doldurarak işleme başlar. Bu matbu form üzerinde havaleyi gönderenin adı soyadı ve iletişim bilgileri ile birlikte TC kimlik numarası, havaleyi ödeyecek olan şubenin adı, havaleyi alacak olanın adı soyadı ve havalenin ihbarını mümkün kılacak iletişim bilgileri (adres, telefon vb.) yazdırılarak havale amirine imzalatılır. Havale talimatı böylece alındıktan sonra havale tutarı kasadan yapılacaksa nakden teslim alınır; hesaptan yapılacaksa hesaba yatırılır. Havale banka memuru tarafından havaleyi ödeyecek şubeye (lehtarın emrine ya da varsa hesabına) havale edilir.

Alıcı Şube tarafından havale emir alındıktan sonra lehtara ihbarname gönderilir veya telefonla haber verilir. Lehtarın lehine gönderilen havaleyi almak için Şubeye baŐvurması ile kimliği kontrol edilerek, ödeme dekontuna havale bedelini nakden teslim aldığına dair imzası alınarak havale tutarı kendisine ödenir. Havale ihbarı yapıldıktan sonra belli bir süre lehtarın havaleyi almak için baŐvuruda bulunmaması durumunda ise kendisine ikinci bir ihbar yapılarak bir süre daha beklenmesi gerekir. İkinci ihbara rağmen havale alıcısının lehine gönderilen havaleyi almak için Şubeye baŐvurmaması durumunda havaleyi gönderen Őubeden havalenin ne yapılacağına ilişkin talimat istenmesi gerekir.

Bütün bu çabalara rağmen lehtarına ödenemeyen ya da amirince geri alınması sağlanamayan havaleler tıpkı sahiplerince aranılmayan mevduatlar gibi zamanaşımına tabidir. Lehtar tarafından alınmadığından, havaleyi ödeyecek şubece, havaleyi gönderen şubeye iade edilen ancak adresine gönderilen yazıya rağmen havale amiri tarafından **10 yıl** süre ile aranmayan havaleler, zamanaşımına uğrar. Zamanaşımına uğramış havalenin T.C. Merkez Bankası'na devredilmesinde dikkat edilecek husus devrin yapılabilmesi için havale amirinin şube nezdinde alacaklı veya borçlu bir hesabının bulunmamasıdır.

Havalede zamanaşımının başlangıç tarihi havalenin iade edildiği konusunda, şube tarafından amire yazının gönderildiği tarihtir.

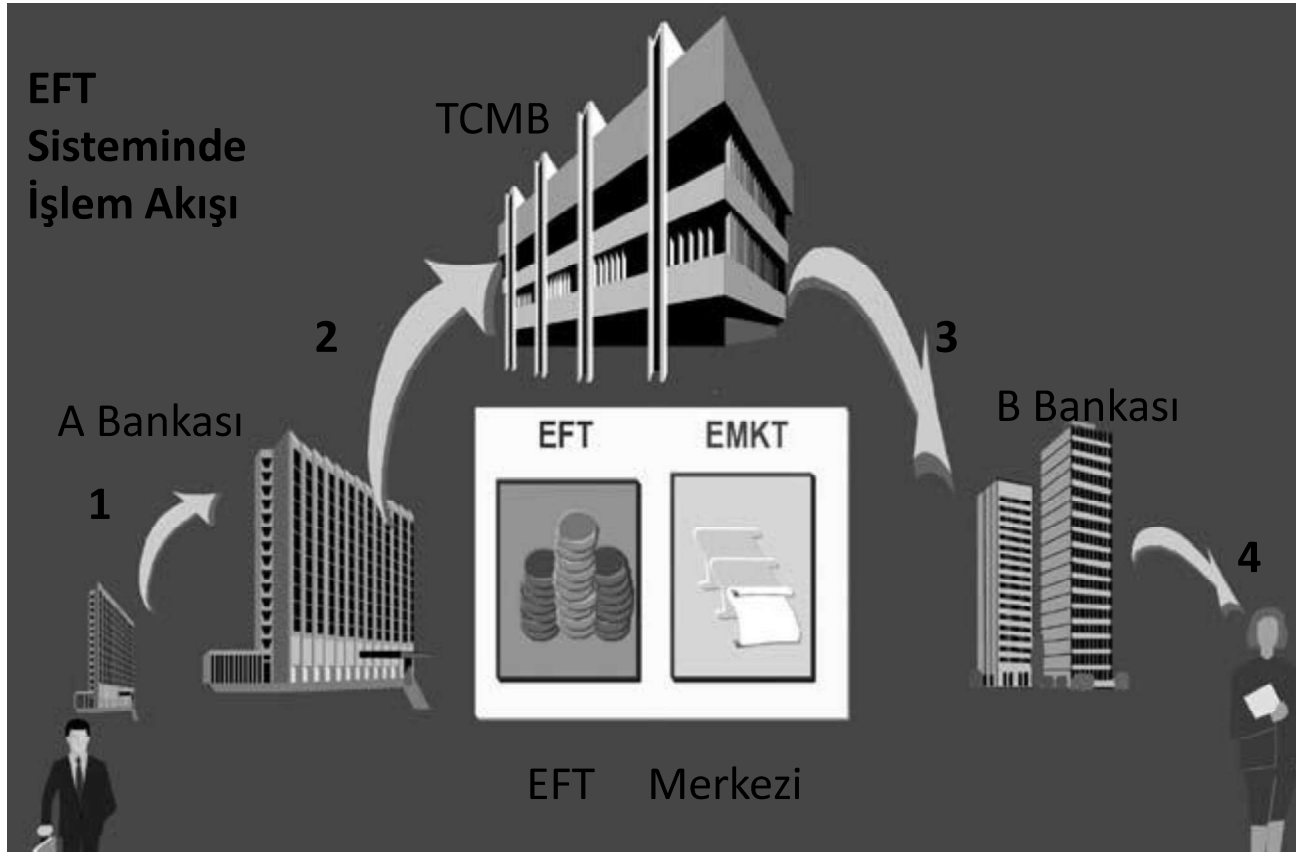
Keşide Çekleri Muhatabı ve keşidecisi ilgili banka olan ve sadece emre yazılı olarak düzenlenebilen ve şifreli olduğundan provizyon alınmasına gerek bulunmayan çekleridir. Yüklü miktardaki para nakillerinde lehtar ve amirin aynı olduğu durumlarda keşide çeki verilmesi yoluna gidilmektedir. Hediye Çekleri de bu tür çeklerdendir.

EFT Sistemi

Elektronik fon transferi (EFT) sistemi Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası öncülüğünde kurulan ve katılımcı bankaların yurtiçinde ve kendi aralarındaki fon transferlerinin bilgisayar ortamında gerçekleştirildiği bir sistemdir.

EFT sistemi ile birlikte bankalar arasında para transferi geçmişte görülmeyecek ölçüde kolaylaşmıştır. Bu sistem ile klasik havale işlemleri büyük ölçüde azalarak para transferleri EFT yöntemi ile yapılmaya başlanmıştır. EFT sistemi bir bankadan diğerine Türk Lirası cinsinden ödeme gönderilmesini sağlayan elektronik ödeme sistemidir.

Ödeme sistemlerinde oluşabilecek herhangi bir tıkanıklık zincirleme olarak, bankaları, üretim sektörünü, bireyleri ve sonuçta ülke ekonomisinin çalışmasını etkileyebilir. Dolayısıyla, normal koşullarda varlığı hissedilemeyen bu altyapı, ülkemiz için stratejik öneme sahiptir. EFT sisteminin yürürlüğe girmesiyle nakledilecek paraların fiziksel olarak dolaşması veya bankalar arasındaki havale talimatları yoluyla hesaplara geç intikal etmesinin önüne geçilmiştir. EFT sistemi sayesinde bankalar ile banka müşterileri hesaplarındaki parayı ve para hareketlerini anlık olarak izleyebilmektedir. EFT sisteminin işleyebilmesi için alıcının banka hesabı bulunması gerekir. Ancak parayı gönderenin banka hesabının bulunması gerekmez.

Müşteri hesabınının bulunduğu A bankasına giderek, B bankasında hesabı olan bir şahsa ödeme göndermek istiyorsunuz (Şekil, Adım 1). A bankası, işlemi gerçekleştirmek için EFT sistemine gönderici ve alıcı, ödeme tutarı gibi gerekli bilgileri içeren bir **ödeme mesajı yollar** (Adım 2).

EFT sistemi gelen mesajı anında işleme koyar. A bankasının EFT hesabında yeterli bakiye varsa, ödeme tutarı birkaç saniyede A bankasından B bankasına aktarılır (Adım 3).

Gönderen bankanın EFT sistemindeki hesap bakiyesi bu ödeme için yeterli değilse, ödeme mesajı bekleme kuyruğuna konur. B bankası gelen ödemeyi alıcının hesabına kaydeder (Adım 4).

EFT Sisteminde işlemler çok hızlı gerçekleşmekle birlikte, bazen A ve B bankalarının bu havaleyle ilgili yaptığı işlemlere ve dahil uygulamalara bağlı olarak müşterilere yansıyan gecikmeler olabilmektedir.

Sistem bir alacaklandırma sistemidir. Başka bir deyişle, bir banka EFT sistemini kullanarak başka bir bankanın hesabına para yollayabilir, ancak başka bankanın hesabından kendi hesabına para çekemez.

Sistemde mutabakatı yapılmış (hesabı kesinleştirilmiş) mesajı iptal etmek mümkün değildir. Herhangi bir işlem hatası yapılması durumunda, EFT işlemini yapan A ve para emrine gönderilen B bankalarının karşılıklı anlaşması gerekir.